

VOORAF

Dick de Jong

Er ligt een heel nieuw jaar voor ons. Misschien hebben we plannen voor 2018 gemaakt. Hebben we ons een doel gesteld. Boerderij & Erf A-V gaat de samenwerking met de Krimpenerwaard definitief vorm geven. Gaat ook proberen weer een project van de grond te krijgen en daarvoor externe financiering te vinden. Zo zijn er meer zaken, die dit jaar op de agenda komen te staan.

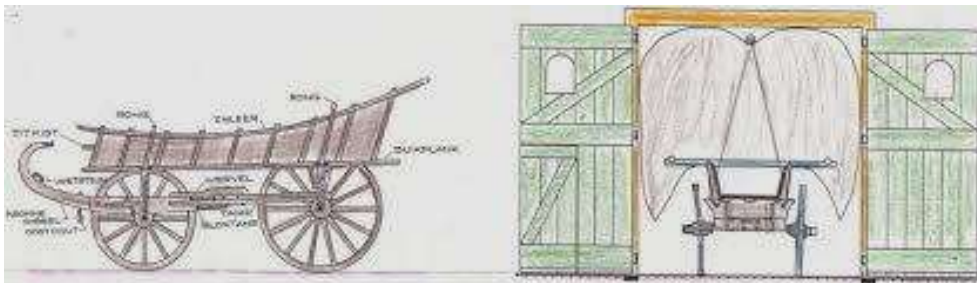
Voor u hierbij alvast de eerste editie van de digitale nieuwsbrief, met interessante informatie. Dit keer mist u wellicht enkele vaste rubrieken, maar die komen een volgende keer zeker weer terug. Heel veel leesplezier.

Prachtig landschap.

DE HOOIDEUREN

Of het de gewoonste zaak van de wereld is, spreken we bij de grote zijdeuren van hooideuren (ook als ze in de achtergevel zitten). Maar in een woordenboek kom je die benaming nergens tegen. Zelfs niet in Agriwiki. Eigenlijk is dat best logisch, want die deuren hebben weinig met het hooi te maken. Die naam is aan de deuren gegeven omdat vroeger het hooi er door binnen werd gebracht. En de deur waar we dagelijks doorlopen om naar buiten of naar binnen te lopen, heet ook niet mensdeur...

Misschien is het aardig om het woord eens te ontrafelen. Het woorddeel hooi komt van houwe. Van oorsprong is het een Scandinavisch woord. Bij dit houwe moet worden gedacht aan hakken. Het hakken of het maaien van gras. Hooi is dus afgehouwen gras. In vroeger eeuwen verstond men er overigens ook het nog te maaien gras onder, dus was de betekenis breder.

Onder een deur verstaan we een beweegbare toegang tot een huis of gebouw. De herkomst van dit woord is lastig te achterhalen, omdat in veel talen een woord voorkomt dat klank- en schrijfgelijkingen vertoont.

OP EEN PAARD

Een paard bracht elke dag te Assen om vrouw en kinders te verrassen een wortel mee van marsepein die echt van wortel bleek te zijn. Zo lief als paarden voor elkaar zijn wij maar eenmaal in het jaar.

(Kees Stip)

IMMATERIEEL ERFGOED

De hype lijkt wat over, maar toch komt regelmatig de verheffing van iets naar voren tot immaterieel erfgoed. Laatst nog is de molenaar in die adelstand verheven. En de rietsnijder en de schaapherder moet dat ook ten deel vallen, zo vindt een CDA-bewindsman in de Tweede Kamer. Hoe lang gaat het nog duren of ook voor de veehouder een dergelijke status moet worden gevraagd. Maar laten we ons eerst richten op wat immaterieel erfgoed is. Immaterieel erfgoed zijn sociale gewoonten, tradities, rituelen, voorstellingen, uitdrukkingen, bijzondere kennis van de natuur en ambachtelijke vaardigheden die gemeenschappen en groepen erkennen als een vorm van cultureel erfgoed. Dit is afgeleid van de omschrijving in het UNESCO-verdrag. Hierop voortgaand is dus niet de molenaar, de rietsnijder en de schaapherder cultureel erfgoed, maar het werk dat hij doet: de molen draaiende houden, riet snijden en schapen hoeden. Als je dit goed op je laat inwerken, komt meteen de vraag: hoe lang houden de boeren nog koeien?

LEVEND CULTUREEL ERFGOED

Onder de titel 'Ons levend cultureel erfgoed wordt bedreigd door maatregelen tegen het mestoverschot' schreef Jurre van den Berg een klein jaar terug een artikel, waarbij de uitdrukking 'dit is een uitroei-maatregel' werd gebezigd. De Nederlandse melkveestapel wordt gedomineerd door Holsteins. Een kwart procent slechts bestaat uit mooie, oude rassen. Juist hun voortbestaan wordt bedreigd door de maatregelen tegen het mestoverschot. Belangenorganisaties hadden juist aan de regering gevraagd om de bedreigde koeienrassen niet te laten vallen onder de fosfaatregeling, maar Brussel wilde daar niet naar luisteren en ook dit sierlijke vee ging meetellen.

Onderstaand een uit 2014 stammend overzicht van de aantallen koeien van de belangrijkste runderrassen in Nederland. Alleen de bovenste drie (de beide Holsteinrassen en het Rijn-Maas-IJssel vee wordt niet bedreigd.

◀ 1.213.999 Holstein
Zwart bont en
256.984 Holstein
roodbont.

15.000 Rijn-Maas-
IJssel ▶

◀ 2.190 Groninger
Blaarkop

1.698 lakenvelder ▶

◀ 1.621 Fries-Holland zwartbont

1.052 verbeterd roodbont ▶

◀ 999 brandrood

520 Fries roodbont ▶

Het verhaal gaat over een Drentse boer en boerin met hun boerderij. Op hun weiland is de mestkwestie overzichtelijk: hier en daar een ouderwetse koeienvlaai. Er grazen vijftien zwarte en rode Groninger blaarkoppen op twee hectare grasland in het coulisselandschap achter de boerderij: 'dit is levend erfgoed, als op middeleeuwse schilderijen. Niet in donkere megastallen in hun eigen stront.'

'Oerdieren', noemen ze hun blaarkoppen. De gewelfde lichaamsbouw, de lage witte 'sokken' boven de klauwen. De boer kan er haast begerend over praten: 'zelfs met schrale weiden krijgen ze nog vet op de kont'.

Hij zag de blaarkoppen als jongen op de boerderij van zijn opa. Een oud en natuurlijk ras, maar zeldzaam. Zeker als je raszuivere zoekt en alleen gehoornde exemplaren duldt: 'Een mens knip je de oren ook niet af.'

'Veeteelt 2.0', aldus de boer: extensief, diervriendelijk, natuurlijk, zonder kunstmest en antibiotica. Het vlees leveren ze aan vijf restaurants en via de nieuwe webwinkel direct aan de consument. De boerin wijst over het land: 'Dit is ons keurmerk. Eten, schijten, genieten - verder hoeven ze niets. We wilden langzaam uitbreiden. Maar daarvoor worden we nu gestraft, nu de fosfaatregels zijn aangescherpt. Die moeten ertoe leiden dat de Nederlandse veestapel en daarmee het mestprobleem wordt ingedamd. Alle melkveehouders die hun veestapel onlangs hebben uitgebreid moeten die met een bepaald percentage inkrimpen.

Omdat zeldzame rassen zoals blaarkoppen en lakenvelders minder melk produceren dan Holsteins (98 procent van de melkveestapel), komen melkveehouders voor een economisch dilemma te staan. Een boer uit Doetinchem heeft zijn vijftien Lakenvelders al te koop gezet op facebook...

BOERENKOOL – TYPISCH HOLLANDS?

Ook nu nog staat op verschillende moestuinen nog stronken boerenkool. Heel wat minder in strak gelid dan hier op de foto. Maar daarom zijn het dan ook moestuinen en geen boerenakkers... Boerenkool is een geliefde of een gehate groente. Een tussenweg is er niet. Het is in elk geval een voedzame en gezonde groente, die het in de winter uitstekend doet in menig huishouden. Maar waarom spreken we nu over **boerenkool**?

Ook de Romeinen vonden boerenkool lekker. Zij noemden hem *brassica oleracea sabellica* en verspreidden hem over Europa. Rond 400 voor Chr werd de koolplant al gevonden in Griekenland en beschreven als 'een kroesbladige kool'.

Later werd hij bij de Romeinen als bladkool bekend. Het was bij hen een ware delicatessé. Dan hebben we het over de voorloper van onze boerenkool. Hieruit blijkt

al dat boerenkool ook geen typisch Hollands gerecht is. Maar wel heel bekend in Holland. In de vele landen waar deze wordt geteeld en gegeten veel minder bekend dan bij ons.

In tegenstelling tot wat veel wordt gedacht heeft het woorddeel boer in boerenkool niets met een agrariër van doen. Waarschijnlijk is de naam in de volksmond ontstaan vanuit het Engels. In Engelstalige landen is de naam Borecole gangbaar. Ook in Amerika, waar hij in de zeventiende eeuw werd geïntroduceerd, heet kool cole, cabbage, borecole of curlykale. De cabbage is feitelijk de sluitkool, de cole of kale zijn meer de bladkolen. De boerenkool heeft echter niet de vorm van een ronde bol maar dikke stelen met daaraan gekruld blad dat breed uitloopt. Aan deze soort werd speciaal de naam borecole gegeven.

Kool in het algemeen is een van de oudste gewassen die ook in het wild groeien, waaronder langs de kusten van Frankrijk, Engeland en Noord-Spanje. Al onze koolvarianten stammen af van deze wilde kool. Kool komt van het Latijnse woord caulis, wat stengel betekent. Later werd hier ook de naam kool aan ontleend.

DE KOE IN DE KUNST

Schilderij van een onbekende schilder van Lord Anson of Shugborough, met een 'langhoornkoe'.

UIT DE KRANT

INLEIDING

Dit keer vragen wij uw aandacht voor in het verlengde van elkaar liggende artikelen uit Trouw van 3 en 4 december 2017. Onderwerp voor de artikelen is Noord en Oost Nederland. De geschetste problematiek komt ook voor bij ons in de streek, maar dan op een andere manier. Ook hier vindt verschraling van het landschap plaats. Denk alleen maar aan het afnemende aantal knotwilgen. Het gaat niet om

het waar dit gebeurt, maar om het resultaat: verschraling van het landschap. Al eerdere kondigden we aan dat ook dat landschap meer en meer de aandacht van Boerderij & Erf A-V verdient. Beide artikelen zijn geschreven door Emiel Hakkenes. U treft onderstaand een samenwerking aan.

Ook in onze omgeving komen we waardevolle begroeiing tegen, die allengs dreigt te verwijnen.

BOMEN EN HOUTSINGELS SNEUVELEN VOOR EU-SUBSIDIES (03.12.2017)

Om meer grond en EU-subsidies te krijgen, kappen boeren vaker bomen en houtsingels. Het landschap verschralt. Boeren nemen niet alleen wegbermen en groenstroken in gebruik om aan meer grond te komen, zij kappen daarvoor ook bomen en houtsingels. Dat stelt natuurbeheerder René Oosterhuis van Het Groninger Landschap. De bevinding sluit aan bij de situatie in de Gelderse Achterhoek. Daar treedt de gemeente Berkelland op tegen boeren die aan 'landjepik' doen. De boeren doen dit voor meer afzetruimte voor hun mest en zij ontvangen een hogere subsidie van de EU.

Het ten onrechte opgeven van andermans grond voor de mestboekhouding is fraude. Bovendien schaadt het 'aanboeren' van ruige bermen de biodiversiteit: de leefomgeving van vogels, vlinders en insecten verdwijnt.

De Gemeente Berkelland gaat in een dergelijk geval in gesprek met de boer, maar doet geen aangifte. De burgemeester van Berkelland vindt dat de beleidsmakers in Den Haag en Brussel meer te verwijten is dan de boeren. De EU hanteert namelijk nauw omschreven definities van 'landbouwgrond', waar boeren zich aan moeten houden bij hun subsidieaanvraag. Zo mag de ruimte rond een boom of langs een houtsingel niet of slechts gedeeltelijk worden meegeteld.

Omdat de aanwezigheid van zulke landschapselementen directe gevolgen heeft voor de hoogte van de te ontvangen subsidie, nodigt het boeren uit om een boom of houtsingel dan maar op te ruimen. "Ik ben bang dat dit op heel veel plekken in Nederland het geval is", stelt burgemeester Van Oostrum van Berkelland.

Ook in Drenthe wordt een achteruitgang van kleine landschapselementen waargenomen, vooral tussen landbouwpercelen. Daar zoekt men de oorzaak in schaalvergroting van de landbouw. En doordat koeien minder buiten lopen dan vroeger, hebben houtsingels hun functie als veekering verloren.

Lekker ouderwets.

TE KOOP

	<p>HOEVE HOFSTEE HERBESTEMMING Fotoboek met begeleidende tekst over boerderijen in De Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Het geeft een indruk en ideeën van hoe een boerderij of een boeren erf een nieuwe functie kan krijgen. Met ook voorbeelden in van hoe het niet moet. Foto's Evert van Lopik en tekst Dick de Jong. € 14,95, 100 pagina's ISBN: 9789080803879</p>
	<p>BOER EN BOERDERIJ in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden Huib de Kok beschrijft in dit rijk geïllustreerde boekwerk op boeiende wijze de vele facetten van het boerenleven in de streek: boerderijen, boeren, werk en leven. Feitelijk beschrijft het de cultuurhistorie van de boerenbedrijvigheid van prehistorie tot in de moderne tijd. Het is een informatief standaardwerk dat thuishoort bij iedereen die de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden waardeert. 352 pagina's € 35,00 ISBN: 9789080803855</p>
	<p>DE BOERDERIJ het behouden waard Een voorbeeldenboek van Meine Mollema dat bewoners van het platteland informatie geeft over de juiste wijze van restaureren, verbouwen, onderhouden en isoleren. Met veel foto's en voorbeeldtekeningen. Uniek en goed toe-pasbaar in de praktijk. Ook voor iemand die niet in een boerderij woont zijn hier heel handige tips en voorbeelden in te vinden. 108 pagina's, € 14,95 ISBN: 9789080803800</p>

ADVERTENTIES

Er is een beperkte ruimte in deze nieuwsbrief voor het plaatsen van een advertentie. Informeer bij het secretariaat naar de mogelijkheden.

KOOL & VAN DEN TOREN
Dé makelaardij van de Alblasserwaard
 Depersteat 53a 3914 AD Oud-Alblas | 0184-661425 | info@kooolvandenatoren.nl

De Koning & Witzier
 WU ZIJN ALS MAKELAAR GESPECIALISEERD IN 'VRUSTAAND WONEN'
 Regelmatig verkopen wij ook monumentale boerderijen. Wij vinden het belangrijk dat een koper "gevoel" heeft bij de aankoop van zo'n boerderij. Als koper en verkoper samen belangstelling hebben voor oude details, is een voorspoedige verkoop vaak het resultaat.
 Wilt u uw boerderij verkopen? Neem dan vrijblijvend contact met ons op.
 De Koning & Witzier
 Oudekerkeplein 20, 3440 LB Woerden
 Telefoon 0349 - 382 234
 Huisweg 34, 4541 AP Loosdrecht
 Telefoon 0345 - 506 204
 www.koningwitzier.nl

REDACTIE & SAMENSTELLING Dick de Jong - Bureau Tekstwerk - met dank aan Jenny Mollema-Gons
 redactieadres: Buitendams 51, 3371 BA Hardinxveld-Giessendam, 06-22845889, djdejong@planet.nl
FOTO'S: Collectie Boerderij & Erf A-V, Bureau Tekstwerk en anderen.

BOERDERIJ & ERF
 alblasserwaard - vijfheerenlanden

secretariaat Sluis 57 | 2964 AT Groot-Ammers | 0184-661425/06-53759618
 secretariaat@boerderijnerf.nl | www.boerderijnerf.nl